

Dr Mirosław Dawlewicz

Centrum Polonistyczne Uniwersytetu Wileńskiego, Litwa

Zagadnienia bilingwizmu, pod. red. Łukasza Zabielskiego, *Seria I: Dwujęzyczni pisarze litewscy i polscy*, redakcja naukowa Andrzej Baranow, Jarosław Ławski, Wydawnictwo PRYMAT, Białystok–Vilnius 2017, 619 s., ISBN: 978-83-7657-293-2; ISBN: 978-83-63470-78-4

Publikacja jest rezultatem dużej międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Dwujęzyczni pisarze litewscy i polscy. Zagadnienia bilingwizmu w kulturze polskiej i litewskiej”, zorganizowanej w dniach 8–9 października 2015 roku w Wilnie na Litewskim Uniwersytecie Edukologicznym oraz w Szetejniach, w Centrum Kultury im. Czesława Miłosza. Organizatorami konferencji było Centrum Języka Polskiego, Kultury i Dydaktyki działające na ówczesnym Wydziale Filologicznym Litewskiego Uniwersytetu Edukologicz-

nego w Wilnie oraz Katedra Badań Filologicznych „Wschód–Zachód” z Wydziału Filologicznego Uniwersytetu w Białymstoku. Książka stanowi pierwszy tom serii *Zagadnienia bilingwizmu. Dwujęzyczni pisarze litewscy i polscy*. Ten obszerny tom zawiera 30 opracowań, których autorami są badacze wywodzący się z ośrodków naukowych litewskich, polskich, ukraińskich i białoruskich, reprezentujący zróżnicowane nurty i paradygmaty badawcze.

Tom otwiera tekst pt. *O pisarzach dwujęzycznych w Wilnie i Szetejniach* oraz wstęp, którego autorami są redaktorzy tomu Jarosław Ławski i Andrzej Baranow. Teksty wprowadzają w problematykę poświęconą literackim, kulturowym, językowym i geopolitycznym zagadnieniom, a właściwie, zgodnie z tytułem, przejawom dwujęzyczności w Europie Środkowo-Wschodniej. Jak piszą redaktorzy tomu, „w szczególności

chcielibyśmy [...] przyjrzeć się dwujęzyczności jako zjawisku literackiemu i językoznawczemu na terenach, które określają wpływy kulturowe Wielkiego Księstwa Litewskiego” (s. 17), „dyskurs obejmuje [...] takie aspekty, jak problem tożsamości w dokonaniach literackich pisarzy dwujęzycznych, bilingwizm polsko-litewski w kontekście komparatystyki współczesnej, poetyka tekstów pisarzy, ich wybory rodzajowe, zagadnienia recepcji pisarzy dwujęzycznych, miejsce pisarzy dwujęzycznych w syntezach literatury narodowej Litwinów i Polaków, książka, czasopismo, biblioteka jako środowisko i nośnik wielojęzyczności, litewsko-polscy pisarze dwujęzyczni wśród innych kultur i języków” (s. 26).

Układ tomu zawiera pięć części tematycznych: I. *Rozpoznania*; II. *Z wieku XIX*; III. *Ku nowoczesności*; IV. *W XX wieku*; V. *Strona Miłosa*.

W obrębie tych części materiał jest dość proporcjonalnie rozmieszczony zarówno pod względem liczby studiów autorskich, jak i ich objętości, co świadczy o trafności podziału i kompozycji tomu. Rozdziały tematyczne uwidoczniają interdyscyplinarność opracowania. Obejmują one problematykę z zakresu literaturoznawstwa, językoznawstwa, kulturoznawstwa, historii. Takie zróżnicowanie treści, tematyki i stosowanych przez autorów metod badawczych świadczy o wielostronności przedstawionych tu badań.

W części I tomu odnajdujemy kilka rozpraw poświęconych zagadnieniom ogólnym dwujęzyczności w kontekście komparatystyki dyskursywnej, kultury, filozofii i geopolityki. Dotyczy ona takich kwestii jak: twórczość litewskich i polskich pisarzy dwujęzycznych (**Andrzej Baranow**), wielojęzyczności w kulturze i filozofii (**Łukasz Zabielski**); bilingwizmu w Europie Środkowo-Wschodniej w kulturze i geopolityce (**Jarosław Ławski**), dialogu w twórczości Czesława Miłosa z Tomaszem Venclovą (**Dainius Vaitiekūnas**).

Część II otwiera artykuł **Marcina Niemojewskiego** o okresie zakazu druku jako cezurze w dziejach dwujęzycznego piśmiennictwa litewskiego. Kolejne prace omawiają dorobek XIX-wiecznych twórców, np. poety dwujęzycznego Andriusa Vištelisa-Wisztelewskiego (**Mieczysław Jackiewicz**) oraz klasyka literatury litewskiej Maironisa jako autora mało znanego poematu w języku polskim *Znad Biruty* (**Monika Pokorska-Iwaniuk**). *Śpiewkom o dawnych Litwinach* Jana Czeczota jest poświęcony tekst **Łukasza Zabielskiego**, natomiast tematyce przekładu i adaptacji na język polski *Lenory* Bürgera przez Antoniego Edwarda Odyńca – artykuł **Leszka Libery**. W tej części znajduje się też omówienie określeń

oznaczających Litwinkę w twórczości Adama Mickiewicza (**Jolanta Dragańska**) oraz analiza porównawcza kultury ludowej w twórczości ks. Ludwika Adama Jucewicza i Jana Ludwika Żukowskiego (**Monika Jurkowska**).

W **części III** zebrano analizy dotyczące młodopolskiej twórczości Józefa Albina Herbaczewskiego (**Marcin Bajko**), nieznanych kontekstów korespondencji tegoż autora i Julii Wichert-Kajruksztisowej z 1939 roku (**Irena Fedorowicz**), twórczości Mariji Pečkauskaitė-Šatrijos Ragany w kontekście dwujęzyczności (**Inesa Szulska**), dorobku pisarza i dyplomaty Oskara Władysława Miłosza (**Violetta Wróblewska**), polskojęzycznej twórczości krajoznawcy i poety Česlovasa Šaduikisa vel Czesława Szadujkisa (**Józef Szostakowski**), a także recepcji dramaturgii litewskiej w Polsce w latach 50. XX wieku (na przykładzie dziejów scenicznych sztuki Juozasa Baltušisa *Pieją koguty*; **Elżbieta Stoch**) oraz roli książek, czasopism, bibliotek jako środowiska i nośnika wielojęzyczności na Wileńszczyźnie w dwudziestoleciu międzywojennym (**Andrzej Smolarczyk**).

Część IV publikacji zawiera szereg rozpraw interpretujących XX-wieczne teksty pisarskie z punktu widzenia literaturoznawczego lub lingwistycznego. Znalazły się wśród nich m.in. artykuły ukazujące obecność kultury i języka polskiego w środowisku litewskim oraz jego zróżnicowanych funkcji (**Tadeusz Bujnicki**), przypomnienie sylwetki oraz twórczości Władysława Abramowicza – pisarza, historyka, archiwisty, publicyisty i tłumacza, animatora polskiego życia literackiego w powojennym Wilnie (**Halina Turkiewicz**), wybrane aspekty przekładu *Małej Apokalipsy* Tadeusza Konwickiego na język litewski (**Barbara Dwilewicz**), obraz Litwy w życiu i twórczości ukraińskiego pisarza Dymitra Czeredniczenki (**Ludmiła Romaszchenko**), poetkę twórczość Adasa Jakubauskasa, bardziej znanego jako politologa oraz tatarskiego działacza społecznego i politycznego na Wileńszczyźnie (**Grzegorz Czerwiński**), polskie konteksty w twórczości Mykolasa Sluckisa (**Romuald Naruniec**), analizę *Tryptyku wileńskiego* Zbigniewa Żakiewicza, urodzonego na Wileńszczyźnie pisarza i publicyisty, prozaika z tzw. nurtu literatury kresowej (**Anna Legeżyńska**).

Ostatnie fragmenty książki (**część V**) tworzą studia w całości poświęcone twórczości Czesława Miłosza. Dotyczą one takich zagadnień, jak: próba autobiogeografii noblisty na podstawie wiersza *Mój dziadek Zygmunt Kanut* (**Małgorzata Mikołajczak**), analiza i interpretacja liryku

Moja wierna mowa (**Marek Bernacki**), współpraca i przyjaźń Miłosza z Tomaszem Venclovą (**Piotr Drozdowski**). Artykuł **Michała Siedleckiego** dotyczy oceny książki *Litewskie konteksty Czesława Miłosza* (2014) autorstwa Viktoriji Daujotyčė-Pakerienė i Mindaugasa Kvietkauskasa z uwzględnieniem aspektów literacko-filozoficzno-historycznych życia i twórczości noblisty, natomiast **Swietłana Musijenko** skupia uwagę na punktach styczności w losach i dorobku twórczym Adama Mickiewicza i Czesława Miłosza.

Na uwagę zasługuje staranna i barwna szata graficzna książki. Artykuły uzupełniają liczne zdjęcia, ilustracje, tabele i schematy nawiązujące do treści tekstów (zob. też *Aneks fotograficzny: W Wilnie i Szetejniach: 8–9 października 2015 roku*, s. 565). Końcówką części publikacji stanowią *Noty o Autorach*, streszczenia w trzech językach (angielskim, litewskim i rosyjskim) oraz *Indeks nazwisk*.

Publikacja jest opracowaniem niewątpliwie interesującym poznawczo i wyznaczającym obszary przyszłych penetracji naukowych z tego zakresu. Litewsko-polska seria bilingwistyczna wzbogaciła się o pozycję ważną kulturową, interesującą i inspirującą.